

Sammendrag:

Støy fra forsvarets øvingsvirksomhet - Mellomundersøkelse Rødsmoen 1999

Bakgrunn

I forbindelse med etableringen av Rødsmoen øvingsområde på Rena ønsket Forsvarets bygningstjeneste blant annet å etterprøve støyvirkningene av aktiviteten. Transportøkonomisk institutt fikk i oppgave å kartlegge folks holdninger til bomiljøet og ulike miljøbelastninger i områdene rundt Rødsmoen.

Undersøkelsesopplegget som ble skissert inneholdt en før-, mellom- og etterundersøkelse samt en undersøkelse for å se på sesongmessige endringer i støybelastning og plage. Førundersøkelsen, som kartla forholdene før selve øvingsaktivitetene tok til, ble gjennomført i oktober måned 1996. Resultatene er beskrevet i et tidligere notat (Fyhri 1996).

Dette notatet beskriver resultatene fra en mellomundersøkelse som ble gjennomført i september 1999. Hensikten med mellomundersøkelsen er dels å se på folks reaksjoner på øvingsvirksomheten selv om denne ikke har kommet skikkelig i gang. Et annet formål er å kartlegge holdninger til betydningsfulle begivenheter som etableringen av Regionfelt Østlandet på Gråfjell og nedleggelsen av Rena Kartonfabrikk A/S. Begge hendelsene er viktige for lokalsamfunnet, og kan ha betydning for holdningen til militæret generelt.

Metode

Miljøundersøkelsen ble foretatt per telefon, blant beboere i områdene Kilde/Hovdmoen (vest for Rena leir og øvingsområdet), Haugedalen/Rød (øst for øvingsområdet), og Rena Sentrum. Med 168 gjennomførte intervjuer var frafallet på hele 71%. Dette er det høyeste frafallet som foreløpig er registrert for denne typen miljøundersøkelser. Spørsmålene som ble stilt var de samme som ble stilt i førundersøkelsen, og er også sammenlignbare med spørsmål som er stilt i lignende miljøundersøkelser i Oslo, Kristiansand og Drammen. Med et så høyt frafall må en være særdeles forsiktig med å tolke svarene. Vi har imidlertid forsøkt å kontakte alle i de mest berørte områdene, og velger derfor å dokumentere resultatene med det klare forbehold at de er beheftet med større usikkerhet enn vanlig.

Gode utearealer

Den klart største kvaliteten ved å bo i Rena-området er de gode utearealene (39 prosent av respondentene nevnte dette). Det er særlig den korte avstanden til natur og grøntområder folk setter pris på. Samtidig er det en god del (33 prosent) som setter pris på stedets beliggenhet. Interessant nok blir sentral beliggenhet trukket frem som en kvalitet ved området.

Det kan være forskjellige oppfatninger om hvilke kvaliteter og ulemper en skal legge vekt på i en kommune. Dette viser seg ved at det også er beliggenheten som oppleves som den største ulempen. En tiendedel synes det er usentralt der de bor.

Det var nesten ingen som nevnte skytestøy som en belastning da dette spørsmålet ble stilt i 1996. I 1999 hadde dette tallet steget til 8 %, og var dermed den nest oftest nevnte ulempen blant de spurte. Selv om økningen er ganske tydelig, er andelen som trekker frem skytestøy som et problem relativt lav.

Andelen som har planer eller ønske om å flytte er i 1999 på 26 prosent. Dette er ikke spesielt høyt sammenlignet med andre områder vi har undersøkt. Det har allikevel skjedd en liten økning i andelen som har flytteplaner fra 1996. Dette kan imidlertid også ha sammenheng med nedleggelsen av Rena Kartonfabrikk A/S og andre endringer i kommunen.

Flystøy er nå et større problem enn vegtrafikkstøy

Når det gjelder flystøy har imidlertid situasjonen endret seg fra 1996. Andelen som hører flystøy og er meget eller en del plaget, har nå økt til 7 %. Flystøy er derfor blitt et større miljøproblem for beboerne enn støy fra vegtrafikken. Det er hovedsakelig militær flystøy som plager beboerne, og det er særlig i Haugedalen/Rød at folk er plaget.

Det er i likhet med i 1996 relativt få som føler seg utsatt for miljøbelastninger fra veg- og togtrafikk i den grad at de er plaget.

Stridsvognstøy viktigste militære støykilde

Sammenlignet med de andre støykildene fra forsvarets virksomhet er støy fra stridsvognskjøring den som plager flest av beboerne. 9 prosent av de spurte oppgir at de er meget/en del plaget av stridsvognstøy.

Når det gjelder skytestøy kan vi skille mellom smell/eksplosjoner og geværskyting. 8 prosent er meget/en del plaget av smell og eksplosjoner, og 4 prosent er meget/en del plaget av geværskyting. Også denne støyen er mest plagsom i området Haugedalen - Rød.

47 prosent av de spurte synes det har blitt mere støy i de siste årene. Førundersøkelsen i 1996 registrerte imidlertid også relativt mange (32 prosent) som mente det hadde blitt mer støy i det siste. Andelen har altså steget i løpet av disse tre årene. Dette indikerer at beboerne har opplevd en viss forverring i støysituasjonen i løpet av de tre årene som er gått siden forrige undersøkelse. Det er særlig i Haugedalen-Rød at folk synes det har blitt mere støy.

Det er om dagen flest er plaget av støy fra øvingsvirksomhetene. 22 prosent av de som er plaget av støy fra militær virksomhet, er også plaget om natten.

Folk er positive til Rødsmoen

Folks holdninger til øvingsområdet har blitt betydelig mer positiv siden 1996. I og med at et flertall allerede da var positive til etableringen av øvingsområdet, kan vi si at lokalbefolkningen stort sett ser på etableringen av Rødsmoen øvingsområde som en fordel for lokalsamfunnet.

Beboere som er misfornøyd med forsvarets innsats for miljøet er mer plaget av støy fra øvingsvirksomheten enn de som synes forsvaret gjør nok. De militære myndigheter har lagt økende vekt på å informere lokalbefolkningen, og for å unngå unødig angst og forberede befolkningen på støyende aktiviteter og hendelser. Dette arbeidet har resultert i at overraskende mange (61%) mener at forsvaret gjør en god jobb når det gjelder å unngå negative følger av øvingsvirksomheten.

I undersøkelsen har vi inkludert spørsmål om hvordan folk opplever og takler stress-situasjoner i hverdagen. De som skårer høyt på en slik stressindeks er noe mer plaget av støy fra veg- og togtrafikk enn de som opplever hverdagen som mindre stressende. Opplevelsen av stress har bare liten betydning for i hvilken grad man blir plaget av støy fra militærets virksomhet.

Befolkningen i området er delt i synet på etableringen av det nye Regionfelt Østlandet på Gråfjell. 35 prosent synes denne etableringen er positiv, mens 38 prosent synes den er negativ. Blant de som er negative til etableringen av regionfeltet er det signifikant flere som er plaget av støy fra forsvarets virksomhet enn blant de som er positive eller likegyldige til det nye regionsfeltet.